

KAKO SE DIJAGNOSTIKUJE RAK PROSTATE ?

Tumor marker za prostatu (PSA)

Stock photo. Posed by model.

Njegova osnovna primena je za praćenje i kontrolisanje razvoja bolesti tokom vremena. PSA (specifični antigen prostate) je protein koji stvara prostata i prisutan je u semenoj tečnosti i, u fiziološkim uslovima, u malim količinama može da se pronađe u krvi. Za

sprovođenje testa uzima se uobičajeni uzorak krvi koji se analizira kako bi se izmerila koncentracija PSA. Standardna vrednost ukupnog PSA iznosi 4 ng/ml (nanograma po mililitru); međutim, s obzirom da se vrednosti PSA mogu povećati sa godinama starosti ili zbog postojanja drugih stanja koja nisu nužno povezana sa postojanjem raka, rezultate ovog testa ne treba uzimati kao izričite.

Neophodno je da lekar čita i tumači rezultate testa jer na taj način se rezultati procenjuju uzimajući u obzir starost pacijenta i druga stanja koja nisu povezana sa stanjem bolesti. Ipak, uopšteno posmatrajući, malo je verovatno da pacijent koji ima vrednost PSA između 2 i 4 ng/ml ima tumor.

KOJI FAKTORI MOGU DA UTIČU NA REZULTATE TESTA?

- nedavna ejakulacija
- digitorektalni pregled
- transrektalni ultrazvuk
- dijagnostičke procedure (npr. cistoskopija)

Trauma izazvana vožnjom bicikla ili motocikla

DA LI JE TO ZATO ŠTO PSA NIJE MARKER KOJI POKAZUJE PRISUSTVO ILI ODSUSTVO MALIGNITETA?

- Oko 20% slučajeva raka prostate koji su dijagnostikovani biopsijom otkriveno je kod pacijenata sa „normalnim” vrednostima PSA;
- Vrednosti PSA mogu da se povećaju i kod postojanja prostatitisa (zapaljenja prostate) ili benigne hipertrofije prostate;
- Male promene u vrednostima PSA mogu da nastanu iz razloga koji nisu jasni, ali sigurno nisu patološki.

Nasuprot tome, kod muškaraca koji su već lečeni od raka prostate,

PSA test, koji se radi da bi se pratio razvoj bolesti, veoma je koristan način za procenu efikasnosti terapije; zapravo, nakon lečenja nivo PSA se vraća na normalne vrednosti, u vremenskom periodu koji varira u zavisnosti od primenjenog načina lečenja.

Ozbiljnost

Ozbiljnost tumora definišu dva parametra , a to su stepen i stadijum bolesti.

ODREĐIVANJE STEPENA MALIGNOSTI

Patolog koji mikroskopski analizira tkivo dobijeno biopsijom, ne određuje samo prisustvo ćelija raka, već određuje i stepen diferenciranosti ćelija raka. Stepem diferencijacije tumorskih ćelija odnosi se na određivanje agresivnosti tumora, tj. očekivanu brzinu kojom se masa razvija i širi na druge organe.

Gleason (Glison) rezultat (skor):

- Rezultat od 2 do 4 ukazuje na dobro diferenciran rast tumora, sa malom tendencijom širenja na druge organe;
- Rezultat od 5 do 6 ukazuje na umereno diferenciran tumor sa srednjim stepenom agresivnosti;
- Rezultat od 7 do 10 označava agresivan rak koji je loše diferenciran i češće se širi na druge organe.

ODREĐIVANJE STADIJUMA BOLESTI

Stadijum bolesti je drugi faktor koji se koristi za procenu stanja raka prostate. Određivanje stadijuma se koristi za definisanje lokacije i veličine tumora, a takođe ukazuje da li se bolest proširila na druge organe. Metoda koja se koristi za opisivanje stadijuma oboljenja za sve tipove tumora je tzv. TNM sistem, pri čemu slovo T označava veličinu primarnog tumora, slovo N ukazuje na

zahvaćenost limfnih čvorova, a slovo M označava prisustvo udaljenih metastaza. TNM slova dopunjava broj. T1 i T2 tumori se nazivaju „lokalizovani“, dok su T3 tumori „lokalno uznapredovali“. Kada je rak došao do limfnih čvorova ili drugih organa onda se naziva „uznapredovalim“ ili „metastatskim“.

T - primarni tumor	
TX	Primarni tumor se ne može odrediti
T0	Nema dokaza o primarnom tumoru
T1	<p>Klinički neuočljiv tumor, nije opipljiv</p> <p>T1a Slučajni histološki nalaz tumora u 5% ili manje isečka tkiva</p> <p>T1b Slučajni histološki nalaz tumora u više od 5% isečka tkiva</p> <p>T1c Tumor utvrđen biopsijom iglom (npr. zbog povišenog nivoa specifičnog antigena prostate (PSA))</p>
T2	<p>Tumor je opipljiv i zatvoren unutar prostate</p> <p>T2a Tumor obuhvata pola jednog režnja ili manje</p> <p>T2b Tumor obuhvata više od pola jednog režnja, ali ne i oba režnja</p> <p>T2c Tumor obuhvata oba režnja</p>
T3	<p>Tumor se proširio kroz kapsulu prostate</p> <p>T3a Tumor se širi kroz kapsulu prostate (jednostrano ili dvostrano) uključujući mikroskopsko zahvatanje vrata bešike</p> <p>T3b Tumor obuhvata semenu kesicu/ semene kesice</p>

T4	Tumor je fiksiran ili se proširio na obližnje strukture, osim semenih kesica: spoljašnji sfinkter, rektum, mišiće podizače i/ili karlični zid
N - Regionalni limfni čvorovi	
NX	Regionalni limfni čvorovi se ne mogu proceniti
N0	Nema metastaze na regionalnim limfnim čvorovima
N1	Metastaze na regionalnim limfnim čvorovima
M - Udaljena metastaza	
M0	Nema udaljenih metastaza
M1	Udaljene metastaze
	M1a Neregionalni limfni čvor/čvorovi
	M1b Kost/kosti
	M1c Drugo mesto/druga mesta

Kategorije rizika - prognostičke grupe

Kategorije rizika su definisane u odnosu na histološke karakteristike tumora i vrednosti PSA. Pored određivanja stadijuma bolesti i određivanja stepena diferenciranosti ćelija tumora, poslednjih godina sve više pažnje se usmerava na procenu rizika od napredovanja bolesti. Svrstavanje pacijenata u kategorije rizika (prognostičke grupe) vrši se na osnovu povezivanja raširenosti tumora, koja se definiše određivanjem stadijuma bolesti, sa vrednostima PSA i Gleason rezultatima. Određivanje kategorije rizika, usmeriće onkologa prilikom izbora najpogodnijeg načina lečenja.

Utvrđene su različite kategorije rizika:

- Inizak rizik
- srednji rizik
- visok rizik

Kategorija rizika se određuje na osnovu stadijuma bolesti (TNM sistem), stepena diferenciranosti tumora (Gleason rezultat-GS) i nivoa PSA.

	Nizak rizik	Srednji rizik	Visok rizik	
Definicija	PSA < 10 ng/mL i GS < 7 ili cT1-2a	PSA 10-20 ng/mL ili GS 7 ili cT2b	PSA > 20 ng/mL ili GS > 7 ili cT2c	bilo koji PSA bilo koji GS ili cT3-4 ili cN+

	Lokalizovan	Lokalno uznapredovao
--	-------------	-------------------------

Lokalizovana bolest znači da je tumor ograničen na prostatu.

Lokalno uznapredovala bolest znači da se tumor proširio izvan prostate

PHSER/ZYT/0618/001

[/rs/bolesti/rak-prostate/o-bolesti/kako-se-dijagnostikuje-rak-prostate/kako-se-dijagnostikuje-rak-prostate](#)